

УДК: 633.1.

**А.А. Бабич - Побережна, Л.Г. Ройченко,
В.С. Мацютевич, Н.С. Ілліч, Л.С. Лужецька**

Інститут кормів УААН

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОРМОВИРОБНИЦТВА У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Висвітлений аналіз сучасного стану кормовиробництва Вінницької області, відображені актуальні проблеми виробництва кормів за роки становлення ринкової економіки в АПК області.

Ключові слова: *корми, виробництво, кормові культури, площі посіву, урожайність, капітал, категорії господарств.*

Проблема забезпечення населення продовольством набуває все більшої актуальності і значна роль у її розв'язанні належить кормовиробництву, як головній умові розвитку тваринництва. Формування внутрішньої економічної політики держави у напрямку зростання добробуту населення країни, у тому числі в одному з головних аспектів життя – повноцінному харчуванні - передбачає подальший розвиток кормовиробництва. Проте, за останні роки стан цієї галузі у Вінницькій області не забезпечував виробництва достатньої кількості кормів, внаслідок чого була недостатньо високою продуктивність тварин і птиці. Тому особливо актуальною є проблема виробництва якісних кормів, від яких залежить зростання рівня продуктивності тварин і птиці та зниження собівартості продукції.

Матеріал та методика досліджень. Джерелом економічної статистичної інформації слугували матеріали Вінницького обласного статистичного управління та Державного комітету статистики України. Дослідження розвитку галузі кормовиробництва проводили на основі комплексного аналізу за допомогою економіко-статистичного, розрахунково-конструктивного, абстрактнологічного та монографічного методів.

Результати досліджень. Аналіз сучасного стану кормовиробництва Вінниччини та його виробничо-ресурсного потенціалу свідчить про те, що у ньому за останні роки відбулися корінні зміни у земельних і майнових відносинах, створені нові організаційно-правові структури. Проте, внаслідок некомплексного підходу до реформи у кормовиробництві, як і в

© Бабич-Побережна А.А., Ройченко Л.Г., Мацютевич В.С., Ілліч Н.С.,
Лужецька Л.С., 2005

цілому в агропромисловому комплексі країни [1], спостерігаються негативні явища - за останні 15 років (1990-2004 рр.) відбувся спад виробництва більшості кормових культур, наслідком чого є дефіцит кормів і білка, незбалансована годівля та високі витрати кормів на одержання продукції тваринництва, що звичайно, негативно впливає на стан розвитку тваринницької галузі.

Однією з важливих причин спаду розвитку галузі також є недостатній рівень забезпеченості кормовиробництва виробничими засобами, до того ж, зменшення інвестиційної активності у цю галузь поглиблює негативні тенденції. Рівень зносу майже всіх основних виробничих засобів кормовиробництва є критичним - так, рівень зносу машинно-тракторного парку становить близько 65%, а він відіграє найбільш активну роль у виробництві кормів. Помітно зменшились можливості не тільки розширеного, а й простого відтворення засобів кормовиробництва. Сучасні обсяги інвестицій (за рахунок усіх джерел фінансування) не забезпечують навіть простого відтворення спожитих основних засобів у кормовиробництві, що створює реальну загрозу матеріально-ресурсному потенціалу галузі. Поряд із значним зносом основних виробничих засобів спостерігається стійка тенденція до зниження фондооснащеності одиниці сільськогосподарських угідь як у гривнях, так і в умовних грошових одиницях. Так, якщо у 1990 р. у сільськогосподарських підприємствах Вінницької області на 1 га сільськогосподарських угідь припадало основних засобів кормовиробництва на суму 3065 умовних одиниць, то на початок 2004 р. - лише 560 умовних одиниць. Фондооснащеність одиниці сільськогосподарських угідь за 15 років зменшилась у 5,5 разу, а інфляційні процеси в поєднанні з погіршенням матеріально-технічного постачання зумовили зменшення обсягів виробництва кормів, що, в свою чергу негативно вплинуло на продуктивність тваринництва.

Аналіз розвитку тваринництва за 1990-2000 рр. у Вінницькій області [2] свідчить про значне скорочення поголів'я: великої рогатої худоби - з 1247,1 до 558,8 тис. голів, або у 2,2 разу, в тому числі корів - з 433,9 тис. до 275,9 тис. голів, або на 36,4 %, свиней - з 1196,3 до 559,54 тис. голів, або у 2,1 разу, птиці - з 10787,5 до 5734,8 тис. голів, або в 1,9 разу. За постреформований період (2000-2004 рр.) поголів'я ВРХ зменшилось з 558,8 до 426,3 тис. голів, або на 23,7%, корів - з 275,9 до 235,9 тис. голів, або на 14,5%; свиней відповідно - з 559,5 до 364,4 тис. голів, або на 34,9%. Зросло поголів'я птиці - з 5734,8 до 7273,5 тис. голів, або на 26,8%.

Скорочення поголів'я за 1990-2000 рр. зумовило зменшення виробництва: м'яса (у живій вазі) - з 350,8 тис. т до 150,5 тис. т, або більше, ніж

удвічі, молока – з 1276,9 тис. т до 654,9 тис. т, або у 2 рази, яєць – з 682,9 млн. шт. до 348,8 млн. шт., або на 48,9%. За період 2000-2004 рр. виробництво м'яса зменшилося - з 150,5 тис. т до 103,0 тис. т, або на 32,1%. За цей час збільшилося виробництво молока - з 654,9 тис. т до 771,5 тис. т, або на 17,8%, яєць – з 348,8 млн. шт. до 425,8 млн. шт., або на 22,1%.

За весь досліджуваний період – 1990-2004 рр. скоротилося поголів'я: великої рогатої худоби – в 2,9 разу, у тому числі корів – в 1,8 разу, свиней – в 3,3 разу, птиці – в 1,5 разу. Знизилася продуктивність худоби в сільськогосподарських підприємствах: прирости великої рогатої худоби – на 22%, свиней – на 17%, надій молока – на 21%. Збільшилась продуктивність курей-несучок – на 28%. Внаслідок цього зменшилося виробництво тваринницької продукції: м'яса всіх видів - в 3,4 разу, в тому числі м'яса великої рогатої худоби – в 3,8 разу, свинини – в 3,1 разу, м'яса птиці - в 3,5 разу, молока – в 1,7 разу, яєць – в 1,6 разу.

Рівень розвитку тваринництва [3] в першу чергу був зумовлений рівнем розвитку галузі кормовиробництва. Проведені дослідження показали, що площі кормових культур у всіх категоріях господарств області за 1990-2000 рр. зменшилися з 553,0 до 403,7 тис. га, або у 1,4 разу, у тому числі площі багаторічних трав на сіно зменшилися - з 71,4 до 64,0 тис. га, або на 10,4%, багаторічних трав на зелений корм - з 141,9 до 84,8 тис. га, або на 40,2%, кукурудзи на силос і зелений корм - з 181,5 до 110,7 тис. га, або на 39%, однорічних трав на зелений корм - з 82,5 до 59,9 тис. га, або на 27,4%, кормових коренеплодів - з 33,4 до 22,3 тис. га, або на 33,2%. За цей час незначно зросли лише площі однорічних трав на сіно - з 9,6 до 10,5 тис. га, або на 9,4%. За досліджуваний період зменшилася урожайність сіна багаторічних і однорічних трав, зеленої маси однорічних трав, кукурудзи на силос та зелений корм, кормових коренеплодів. Зменшення зібраних площ та урожайності кормових культур зумовило скорочення виробництва сіна багаторічних трав - з 243,1 до 157,3 тис. т, або на 35,3%, зеленої маси багаторічних трав - з 3850,5 до 1159,2 тис. т, або у 3,3 разу, сіна однорічних трав - з 31,8 до 21,4 тис. т, або на 32,7%, зеленої маси однорічних трав - з 1282,5 до 477,8 тис. т, або у 2,7 разу, кукурудзи на силос і зелений корм - з 4370,9 до 1843,5 тис. т, або у 2,4 разу, кормових коренеплодів - з 1925,5 до 512,9 тис. т, або у 3,8 разу.

За 2000-2004 рр. площі всіх кормових культур зменшилися з 403,7 до 291,0 тис. га, або на 27,9%, у тому числі багаторічних трав на зелений корм - з 84,8 до 52,6 тис. га, або у 1,6 разу, однорічних трав на сіно - з 10,5 до 10,2 тис. га, або на 2,9%, однорічних трав на зелений корм - з 59,9 до 26,8 тис. га, або більше, ніж у 2 рази, кукурудзи на силос і зелений корм - з

110,7 до 69,3 тис. га, або в 1,6 разу, кормових коренеплодів - з 22,3 до 19,6 тис. га, або на 12,1%. За цей час зросли площі багаторічних трав на сіно - з 64,0 до 69,8 тис. га, або на 9,1%.

Значне скорочення площ і низькі прирости урожайності зумовили зменшення виробництва зеленої маси багаторічних трав - з 1159,2 до 843,9 тис. т, або на 27,2%, однорічних трав - з 477,8 до 225,1 тис. т, або в 2,1 разу та кукурудзи на силос і зелений корм - з 1843,5 до 940,0 тис. т, або в 2 рази.

Ріст урожайності сіна однорічних трав з 2,03 до 2,2 т/га зумовив збільшення його виробництва - з 21,4 до 22,0 тис. т, або на 2,8%; урожайність кормових коренеплодів зросла з 23,0 до 26,3 т/га, що сприяло збільшенню їх виробництва з 512,9 до 514,1 тис. т; ріст виробництва сіна багаторічних трав - з 157,3 до 166,2 тис. т, або на 5,7% був зумовлений ростом їх площ (на 9,1%). Таким чином, за 2000-2004 рр. зростало виробництво сіна однорічних трав та кормових коренеплодів за рахунок інтенсивного фактору - зростання урожайності при скороченні зібраних площ; виробництво сіна багаторічних трав - за рахунок екстенсивного фактору - збільшення їх площ.

За весь досліджуваний період - 1990-2004 рр. - в області зменшилися площі кормових культур в 1,9 разу, у тому числі кукурудзи на силос - в 2,6 разу, однорічних трав на зелений корм - в 3,1 разу, багаторічних трав на зелений корм - в 2,7 разу, багаторічних трав на сіно - на 2,2%, сіяних трав на зелений корм - в 2,8 разу, сіяних трав на сіно - на 1,4%, кормових коренеплодів - на 41,3%. Збільшилися площі однорічних трав на сіно - на 6,3%. Знизилася урожайність кукурудзи на силос - на 42,1%, однорічних трав на зелений корм - на 44,8%, однорічних трав на сіно - на 33,3%, багаторічних трав на зелений корм - на 40,7%, багаторічних трав на сіно - на 29,4%, кормових коренеплодів - на 23,1%. Це зумовило зменшення виробництва кормів: кукурудзи на силос - в 4,7 разу, зеленого корму однорічних трав - в 5,7 разу, сіна однорічних трав - на 30,8%, зеленого корму багаторічних трав - в 4,6 разу, сіна багаторічних трав - на 31,6%, кормових коренеплодів - в 3,7 разу.

Висновки. Економічний аналіз розвитку кормовиробництва в області за досліджуваний період - 1990-2004 рр. свідчить про тенденцію зменшення площ, урожайності і виробництва кормових культур. Зумовлено це було дією ряду факторів: загальноекономічною кризою у суспільстві, яка мала своє відображення у кормовиробництві як складовій агропромислового комплексу, скороченням поголів'я тварин - основного споживача

продукції галузі, зниженням фондооснащеності та інвестиційної привабливості кормовиробництва.

Збільшення обсягів виробництва тваринницької продукції в області потребує покращання кормової бази. Для цього виробництво кормів повинно випереджувати ріст поголів'я тварин, а структура їх витрат та якість – відповідати науково-обґрунтованим вимогам повноцінної годівлі та рівню продуктивності тварин. Для збільшення обсягів виробництва кормів та підвищення їх якості необхідно вдосконалити: структуру посівів кормових культур у відповідності до потреб і спеціалізації тваринництва, систему насінництва кормових культур, зеленого конвеєра, кормові сівозміни, лукопасовищне кормовиробництво, проводити економічну оцінку вирощування і згодовування кормових культур, підвищувати мотивацію праці в кормовиробництві. Впровадження цих заходів в області особливо актуальне в умовах ринкової системи господарювання, наближення вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ), сприятиме збільшенню виробництва кормів і підвищенню їх якості, зниженню собівартості, зростанню конкурентоспроможності, забезпеченню повної потреби тваринництва в кормах за рахунок власного їх виробництва.

Бібліографічний список

1. Саблук П.Т. Розвитку АПК – надійність і стабільність. Економіка АПК. – 2005.– № 4.– С.11-16.
2. Статистичний збірник „Сільське господарство Вінниччини” за 1990-2003рр. Держкомстат України, Головне управління статистики у Вінницькій області.– Вінниця. – 2004р. – С. 46-59.
3. Стратегія розвитку м'ясного скотарства в Україні у контексті національної продовольчої безпеки / М.В. Зубець, В.П. Буркат, І.В. Гусев та ін.; За наук. ред. акад. УААН М.В. Зубця, І.В. Гусева. – К.: Аграрна наука, 2005. – 176 с.